

"İŞ, GÜÇ" ENDÜSTRİ İLİŞKİLERİ VE İNSAN KAYNAKLARI DERGİSİ

"IS, GUC" INDUSTRIAL RELATIONS AND HUMAN RESOURCES JOURNAL

Ocak/January 2016 Cilt/Vol: 18/Num. :1 Sayfa/Page: 139-160

Editörler Kurulu / Executive Editorial Group

Aşkın Keser (Uludağ University)
K. Ahmet Sevimli (Uludağ University)
Şenol Baştürk (Uludağ University)

Editör / Editor in Chief

Şenol Baştürk (Uludağ University)

Yayın Kurulu / Editorial Board

Doç. Dr. Erdem Cam (ÇAŞGEM)
Yrd. Doç. Dr. Zerrin Fırat (Uludağ University)
Prof. Dr. Aşkın Keser (Uludağ University)
Prof. Dr. Ahmet Selamoğlu (Kocaeli University)
Yrd. Doç. Dr. Ahmet Sevimli (Uludağ University)
Prof. Dr. Abdulkadir Şenkal (Kocaeli University)
Doç. Dr. Gözde Yılmaz (Marmara University)
Yrd. Doç. Dr. Memet Zencirkıran (Uludağ University)

Uluslararası Danışma Kurulu / International Advisory Board

Prof. Dr. Ronald Burke (York University-Kanada)
Assoc. Prof. Dr. Glenn Dawes (James Cook University-Avustralya)
Prof. Dr. Jan Dul (Erasmus University-Hollanda)
Prof. Dr. Alev Efendioğlu (University of San Francisco-ABD)
Prof. Dr. Adrian Furnham (University College London-İngiltere)
Prof. Dr. Alan Geare (University of Otago- Yeni Zelanda)
Prof. Dr. Ricky Griffin (TAMU-Texas A&M University-ABD)
Assoc. Prof. Dr. Diana Lipinskiene (Kaunos University-Litvanya)
Prof. Dr. George Manning (Northern Kentucky University-ABD)
Prof. Dr. William (L.) Murray (University of San Francisco-ABD)
Prof. Dr. Mustafa Özbilgin (Brunel University-UK)
Assoc. Prof. Owen Stanley (James Cook University-Avustralya)
Prof. Dr. Işık Urla Zeytinoğlu (McMaster University-Kanada)

Ulusal Danışma Kurulu / National Advisory Board

Prof. Dr. Yusuf Alper (Uludağ University)
Prof. Dr. Veysel Bozkurt (İstanbul University)
Prof. Dr. Toker Dereli (Işık University)
Prof. Dr. Nihat Erdoğan (İstanbul Şehir University)
Prof. Dr. Ahmet Makal (Ankara University)
Prof. Dr. Ahmet Selamoğlu (Kocaeli University)
Prof. Dr. Nadir Suğur (Anadolu University)
Prof. Dr. Nursel Telman (Maltepe University)
Prof. Dr. Cavide Uygül (İstanbul University)
Prof. Dr. Engin Yıldırım (Anayasa Mahkemesi)
Prof. Dr. Arzu Wasti (Sabancı University)

İş, Güç, Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi, yılda dört kez yayınlanan hakemli, bilimsel elektronik dergidir. Çalışma hayatına ilişkin makalelere yer verilen derginin temel amacı, belirlenen alanda akademik gelişime ve paylaşım katkıda bulunmaktadır. "İş, Güç," Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi, 'Türkçe' ve 'İngilizce' olarak iki dilde makale yayınlanmaktadır.

"Is, Güc" The Journal of Industrial Relations and Human Resources is peer-reviewed, quarterly and electronic open sources journal. "Is, Güc" covers all aspects of working life and aims sharing new developments in industrial relations and human resources also adding values on related disciplines. "Is, Güc" The Journal of Industrial Relations and Human Resources is published Turkish or English language.

TARANDIĞIMIZ INDEXLER

Dergide yayınlanan yazılardaki görüşler ve bu konudaki sorumluluk yazarlarına aittir.
Yayınlanan eserlerde yer alan tüm içerik kaynak gösterilmeden kullanılamaz.

All the opinions written in articles are under responsibilities of the authors.
The published contents in the articles cannot be used without being cited

“İş, Güç” Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi - © 2000- 2016

“Is, Güc” The Journal of Industrial Relations and Human Resources - © 2000- 2016

İÇİNDEKİLER

YIL: Ocak 2016 / CİLT: 18 SAYI:1

SIRA	MAKALE BAŞLIĞI	SAYFA NUMARALARI
1	Prof.Dr.Enver ÖZKALP, Doç.Dr.Aytül Ayşe ÖZDEMİR, Yard.Doç.Dr.Emin Cihan DUYAN; Değer Tipleri Ve Öznel İyi Oluş Arasındaki İlişkide Örgütsel Vatandaşlık Davranışının Aracılık Rolü DOI: 10.4026/2148-9874.2016.0306.X	5
2	Doç. Dr. Tülay Turgut, Arş. Gör. Yaprak KALAFATOĞLU; İşe Yabancılaşma ve Örgütsel Adalet DOI: 10.4026/2148-9874.2016.0307.X	27
3	Dr.Haluk ERDEM, Doç. Dr. Mehmet DENİZ; Psikolojik (Algılanan) Güçlendirmenin İçsel Ve Dışsal İşdoyumunu Üzerine Etkisinde Duygusal Bağlılığın Aracılık Rolü: Kamu Çalışanları Üzerinde Bir Yapısal Eşitlik Modeli Uygulaması DOI: 10.4026/2148-9874.2016.0308.X	51
4	Öğr.Gör. Dr. Ali TÜRKER, Duygusal Zeka ve Duygusal Emeğin Satış Performansına Etkisi: Acenta Temsilcileri Üzerine Bir Uygulama DOI: 10.4026/2148-9874.2016.0309.X	76
5	Assoc. Prof. Çağatan TAŞKIN, Assist. Prof. Gül EMEL, Res. Assist. Onur ÖZTÜRK, Res. Assist. Gülcan PETRİÇLİ, Antecedents Of Brand Extension Success: A Research In Beauty Care Industry DOI: 10.4026/2148-9874.2016.0310.X	101
6	Doç. Dr. Mustafa SOBA, Öğr. Grv. Ali ŞİMŞEK; Üniversite Öğrencilerinin Öğretim Elemanlarından Kalite Beklentileri: Bir Alan Araştırması DOI: 10.4026/2148-9874.2016.0311.X	120
7	Yrd. Doç. Dr.Özgür SELVİ, Yrd. Doç.Dr Zülfiye Acar ŞENTÜRK; Sosyal Sorumluluk Projelerinin Uygulanmasında Toplumsal Duyarlılık Projesi Dersinin Önemi: Gaziantep Üniversitesi Örneği DOI: 10.4026/2148-9874.2016.0312.X	143
8	Dr. Selin ÖNEN, Gender And Work In Tourism: The Role Of Family <i>Pansiyons</i> In Turkey's Bozcaada Island DOI: 10.4026/2148-9874.2016.0313.X	165

SOSYAL SORUMLULUK PROJELERİNİN UYGULANMASINDA TOPLUMSAL DUYARLILIK PROJESİ DERSİNİN ÖNEMİ: GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ

IMPORTANCE OF SOCIAL AWARENESS PROJECT COURSE IN IMPLEMENTATION OF SOCIAL RESPONSIBILITY PROJECTS: THE CASE OF GAZİANTEP UNIVERSITY

Özgür Selvi¹
Zülfıye Acar Şentürk²

ÖZET

Sosyal sorumluluk kavramı günümüzde işletmeler açısından önemi artan ve kuruluşların varlıklarını devam ettirmelerini sağlayan bir değer olarak karşımıza çıkmaktadır. Toplumunu oluşturan kişi veya gruplara ürün ya da hizmet sağlayarak yaşamını devam ettiren işletmelerin, kurumsal açıdan değerlendirildiğinde içinde doğup geliştikleri topluma karşı önemli görev ve yükümlülükleri bulunmaktadır. Kuruluşların özellikle toplumun yaşadığı kriz zamanları başta olmak üzere üyesi oldukları ve içinde faaliyet yürüttükleri çevrelerin istek ve ihtiyaçlarına duyarsız kalmaları mümkün değildir. İşletmelerin iç hedef kitlesi olan çalışanlar başta olmak kaydıyla faaliyetlerinden etkilenen herkes aynı zamanda toplumu oluşturan bir üyedir. Bundan dolayı işletmelerin toplumun sorunlarını, ihtiyaç ve isteklerini yok sayma, onlara çözüm üretmede isteksiz ve yetersiz kalma gibi bir lüksleri olamaz. Çünkü hedef kitleler başta olmak üzere kurumun varlığından haberdar olan ve faaliyetlerini takip eden herkes kurumların duyarlılığı ve sosyal sorumluluk faaliyetlerini yerine getirip getirmediği ile daha önce olmadıkları kadar ilgilidir. Dolayısıyla toplumu ilgilendiren sorunlara karşı duyarlı, yürüttüğü tüm faaliyetlerde toplumu odak noktaya yerleştiren ve sosyal sorumluluğunu yerine getiren kurumlar toplum nezdinde olumlu karşılanacak ve bu olumlu bakış kurumların kârlılıklarına da yansıtacaktır. Toplumun gelişimine ve değişimine her anlamda katkı sağlaması beklenen üniversiteler ise topluma karşı sosyal sorumluluklarını farklı etkinliklerle yerine getirmektedir. Bir yandan okutulan sosyal sorumluluk dersleri ile sorumluluk bilinci yüksek bireyler yetiştiren üniversiteler diğer yandan sosyal sorumluluk projelerini hayata geçirerek toplumsal sorunların çözümüne doğrudan destek sağlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Sorumluluk, Eğitim Kurumlarında Sosyal Sorumluluk, Toplumsal Duyarlılık Projesi Dersi.

1 Yrd. Doç. Dr., Kırıkkale Üniversitesi, Kırıkkale Meslek Yüksekokulu, Görsel, İşitsel Teknikler ve Medya Yapımcılığı Bölümü.

2 Yrd. Doç. Dr., Uşak Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Halkla İlişkiler ve Reklamcılık Bölümü.

ABSTRACT

The term "social responsibility" became nowadays a value, which has an increasing importance for the organizations and allows them to survive. From the institutional aspect, the organizations maintaining their lives by selling the services or goods to the individuals of groups constituting the society have important responsibilities and liabilities to the society, in which they were born and keep living. It is not possible for the organizations to remain insensitive to society's requests and needs, especially the society's problems. The whole of the individuals being affected from the activities of the organization, firstly the personnel of organization that is the internal target group, constitutes the society. Thus, the organizations do not have the luxury to ignore the problems, requests and needs of the society or remain unwilling or insufficient in solving the problems because everybody, especially ones that are aware of the presence and follow the activities of organization, are interested more than ever in organizations' social awareness and whether the organization fulfills its social responsibilities. Hence, the organizations, which are responsive to the problems regarding the society and placing the society in the focus point in all of their activities and fulfilling their social responsibility, will be responded positively by the society, and this positive approach will reflect to the profitability of organizations. Also the universities, which are expected to contribute to the development and change of society in every domain, fulfill their social responsibility towards the society via many activities. One of them is to provide the solution of social problems with support, besides educating individuals having high sense of responsibility through the social responsibility courses.

Key Words: Social Responsibilities, Social Responsibilities in Educational Institutions, Service Learning Course.

1. GİRİŞ

Kurumlar günümüzde rakipleriyle mücadele edebilmek amacıyla yoğun bir çaba içerisine girmişlerdir. Onları rakiplerinden farklı kılacak bazı özelliklerini doğru iletişim stratejileri ile hedef kitlelerine aktarmaya çalışan kurumların elinde bulunan önemli kozlardan biri de sosyal sorumluluk faaliyetleridir. Sosyal sorumlulukta en etkili iletişim, paydaşların ilgilerini karşılayan kurumsal davranışlardır (Ewing, 2004: 368).Kuruluşlar hedef kitlelerine toplumsal olaylara karşı ne denli duyarlı olduklarını ancak yürüttükleri ve toplumla paylaştıkları başarılı sosyal sorumluluk projeleri ile aktarabilirler.

Sosyal sorumluluk bilinciyle hareket etmenin hedefi toplumsal fayda sağlamak ve toplumda bir fark oluşturmaktır. Bir bireyin ve kuruluşun bu hedef doğrultusunda çabalamasının altında yatan ise 'gönüllülük' ve 'hayırseverlik' anlayışıdır (Saran ve diğerleri, 2011: 3734). İşletmeler sadece ürün ve hizmet üreterek değil ürettikleri bu ürün ve hizmetlerin toplumsal faydası hakkında toplumu ikna ederek başarıya ulaşabilirler. Bu yolla toplumun desteğini kazanan bir işletmenin itibarı yüksek bir kurum olarak algılanması ve özellikle kriz durumlarını nispeten daha kısa sürede ve daha az zararlarla atlması mümkün olabilecektir.

Kurumların sosyal sorumluluk bilinciyle hareket ettiklerinde, sadece kârlarını artırmaya dönük faaliyetlerde bulunmazlar. Bunun yanı sıra hedef kitlelerine ve genel olarak topluma nasıl destek olabileceklerini göz önünde bulundurarak hareket ederler (Matten ve Moon 2005: 337).

Sosyal sorumluluk sadece ticari kurumların değil aynı zamanda eğitim kurumları veya sivil toplum kurumları gibi topluma faydalı faaliyetlerin bizatihi merkezinde bulunan kurumlarında edindikleri önemli misyonlardan biridir. Bu bağlamda özellikle eğitim kurumları için sosyal sorumluluk sadece bazı faaliyetlerin yürütülmesi değildir. Daha önemlisi sosyal sorumluluk faaliyetlerini ileride üstlenecek ve kendileri de toplumsal olaylara duyarlılık gösterecek yeni nesiller yetiştirmek eğitim kurumlarının toplumsal sorumluluğudur.

2. Sosyal Sorumluluk Kavramı

Kuruluşlar, gönüllülük esasına uygun olarak sosyal ve çevresel amaçlara katkı sağlamaya dönük bir sorumluluk taşırlar (Gjølberg, 2010: 203). Bu sebeple sosyal sorumluluk kısaca kuruluşların, top-

lumların değer yargılarına ve normlarına uygun biçimde hareket ederek ve karşılığında direk bir fayda beklemeksizin gönüllü olarak yürüttükleri faaliyetler olarak tanımlanır (Canöz, 2010: 161).

Sosyal sorumluluk, bireylerin veya kurumların gönüllülük esasına bağlı kalarak oluşturdukları bir bilinç olarak tanımlanabilir. Sosyal sorumluluk bilinciyle hareket eden bireyler gerek kendi iradeleyle gerekse çeşitli sivil toplum kuruluşlarına üye olarak yine bu kuruluşların bünyesinde ya da bazı platformlarda ortak bir amaç için bir araya gelmiş olan aktivistleri de örgütleyerek toplum ve çevrenin korunması için faaliyetler yürütürler(Yıldırım, 2015: 128).

Sosyal sorumluluk tanımlarında en dikkat çeken konu sosyal sorumluluğun gönüllülük esasına dayalı bir faaliyet olmasıdır. Gönüllük esas çerçevesinde yürütülen sosyal sorumluluk faaliyetlerinden beklenen işletmenin yasalarla çizilen sınırlarını aşarak topluma farklı alanlarda katkı sağlamasıdır (Banerjee, 2008: 60).

Sosyal sorumluluğun tarihi insanların toplu olarak yaşamaya başladığı yıllara kadar uzanır. Fakat örgütlü, stratejik ve sürdürülebilir sosyal sorumluluk projeleri sanayinin de gelişmesiyle Amerika ve Avrupa'da uygulanmaya başlanmıştır (Yıldırım, 2015: 128).Sosyal sorumluluk veya diğer bir ifadeyle toplumdan aldığı bir bölümünü topluma geri verme anlayışı günümüzde yükselen bir değer olarak ortaya çıkmıştır. Kurum ve kuruluşlar sadece ekonomik varlıklarıyla değil gelecekte de yaşamlarını devam ettirip ettiremeyeceklerinin bir göstergesi olarak görülen beğenilme ve sosyal sorumlulukları ile de değer kazanmakta ya da kaybetmektedirler (Solmaz, 2007: 66).

Günümüzde kurumlar itibarlarını arttırmak ve toplumsal saygınlık kazanmak için sosyal sorumluluklarını önemsemekte ve sosyal sorumluluk kampanyaları uygulamaya özen göstermektedirler. Sosyal sorumluluğun izlenmesinin bu denli önemli hale gelmesi neticesinde pek çok büyük şirket, kendi sosyal projelerini takip etmek ve aktarmak amacıyla bünyelerinde uzman çalışanlar ve kadrolar oluşturmaktadır (Bakan ve Kalender, 2007: 354).

Sosyal sorumluluktan bahsederken bu kavramın doğrudan doğruya kuruluşların itibarları ile ilişkili bir kavram olduğunun altını çizmek gerekmektedir. Bir kurumun en önemli kuruluş gayesi iş hedeflerini yakalamak, kâr elde etmek ve büyüme. Fakat diğer taraftan üretip kazanırken en azından toplumdan aldığı bir bölümünü topluma geri verme görevi vardır. Bu aynı zamanda toplumsal bir ihtiyaçtır. Kurumlar bu konuda aynen bir vatandaş gibi davranmalıdırlar. Çünkü belirli bir toplumun üyesidirler ve o toplumu oluşturan kişilerle aynı kara parçası üzerinde yaşamaktadırlar (Özgen, 2006: 24-25).

Sosyal bir çevrede faaliyette buldukları için işletmelerden çok farklı alanlarda sosyal beklentilerin olması doğaldır. Bu sebeple işletmelerin sosyal sorumluluğu, işletmelerin doğuşu ile başlar. Sosyal beklentiler işletme için sosyal sorumluluğun sınırlarını belirlemeye imkân verdiği gibi, işletmeden hangi türde beklentilerin olduğunu da ortaya koyar. Sosyal sorumluluğun kapsamı; ekonomik, yasal, sosyal, etik, kültürel, siyasal ve teknolojik olarak daraltılabilir (Özüpek, 2005: 14).

Sosyal sorumluluğun üç temel ilkesi vardır. Bu ilkeler örgütlerin kendi güçlerini kötü niyetlerle kullanmamaları, yürüttükleri faaliyetlerden sorumlu olmaları ve yöneticilerin takdir yetkilerini kullanırken sosyal sorumluluğu önemsemeleri gerektiği üzerinde yoğunlaşmaktadır (Bakan ve Kalender, 2007: 358). Kurumların birçoğu, topluma karşı sosyal sorumluluk bilinciyle ve kamu yararını göz önünde bulundurarak çeşitli hizmetler yürütmektedirler. Örneğin alkol, sigara ve uyuşturucu maddelere olan bağımlılığın önlenmesi, aşı kampanyaları, koruyucu sağlık hizmetleri, aile planlaması, trafik vb. hizmetler bu alanda değerlendirilen konulardandır (Bakan, 2005: 98).

Kurumlar açısından değerlendirildiğinde sosyal sorumluluk faaliyetlerinin kurumlara yüklediği görevler şu şeklide ifade edilebilir (Kreitner' den aktaran Solmaz, 2007: 66-67):

- İhtiyaç duyulmadan önce düzeltici önlemler alınmalıdır.
- Müşterek problemlerin çözümü için etkilenmiş bileşenlerle beraber çalışılmalıdır.
- Tüm sektörü içine alan standartları ve iç düzenlemeleri yerleştirmek amacıyla çalışılmalıdır.
- Hatalar aleni bir şekilde kabul edilmelidir.
- Uygun sosyal programlar devreye konulmalıdır.
- Doğru çevresel problemlerin çözümü için devreye girilmelidir.
- Değişen sosyal çevre takip edilmelidir.
- Yönetim ile ilgili kurumsal kararlar yerleştirilmeli ve uygulanmalıdır.
- Toplumsal sorunların çözümü için gerekli olan halk desteği sağlanmalıdır.

İşletmeler artık yalnızca mal ya da hizmet üreten kuruluşlar değil çalışanlarının refahını önemseyen, toplumsal olaylara karşı duyarlı, çevreyi koruyan, tüketiciye en kaliteli hizmeti sunmayı amaçlayan organizasyonlar olarak düşünülmektedir. Yani işletmeler bugün sadece teknik veya ekonomik kuruluşlar olarak değil, aynı zamanda sosyal sorumluluklarının farkında olan kurumlar olarak kabul edilmektedirler (Türk ve Güven, 2007: 100). Bu açıdan bakıldığında işletmelerin topluma olan sorumluluklarının bilincinde olması ve yürüttükleri sosyal sorumluluk faaliyetleri hakkında toplumu bilgilendirmeleri oldukça önem kazanmıştır.

Kurumların sosyal sorumluluk çalışmaları yürütmelerinin nedenlerini Moir (2000) şöyle sıralamıştır:

- Sosyal sorumluluk faaliyetleri kurumun yaptığı diğer çalışmalarla bağlantılı olduğu için kuruma kazanç olarak geri dönmektedir.
- Kurumsal hayırseverlik oluşturmaktadır.
- İşletme sorumlu olduğu hedef kitlelerini etkileyebilmektedir.

Sosyal sorumluluk kampanyalarının başarıya ulaşması için uygulanması gereken süreci aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür (Özgen, 2006: 40-41):

- Önce üst düzeyin inanması,
- Nedenli önemli bir sosyal problem olduğu,
- Kurum olarak taahhüt edilmesi,
- Kurum çalışanlarını ne derece motive edeceği ve dolayısıyla çalışanların kampanyanın uygulanmasına katkılarının olup olmayacağı,
- Konuyla ilgili alanında uzman kişilere görev verilmesi,
- Kampanya hakkında temel doğrunun tespit edilmesi ve uygulama sonunda elde edilecek faydanın vurgulanması.

Kurumlar farklı amaçlarla sosyal sorumluluk çalışmalarına yönelirler. Bu amaçlardan birincisi, kurumsal kültürün finansal kârdan daha değerli oluşudur. İkincisi, sosyal ve çevresel davranışların kârlılığa doğrudan faydasıdır. Üçüncü amaç ise sosyal sorumluluğun itibaraolumlukatksıdır. Bu sebeple sosyal sorumluluk, sadece topluma katkı sağlamamakla kalmaz bunun yanı sıra kuruluşlara doğrudan veya dolaylı getiriler sağlar (Klein ve Harford, 2004: 1-2). Bu açıdan bütüncül bir bakış açısıyla değerlendirildiğinde yürütülen sosyal sorumluluk kampanyalarının en temel amacının topluma olumlu mesaj vermek ve toplum tarafından verilen bu mesajın doğru bir şekilde algılanmasını sağlamak ol-

duğunu söylemek mümkündür. Böylelikle mesajın muhatabı olan toplum, önemsendiğinin ve değerli görüldüğünün farkına varacaktır. Sosyal sorumluluk projeleri ancak bu şekilde başarıya ulaştırılabilir.

3. Eğitim Kurumlarında Sosyal Sorumluluk

Sosyal sorumluluk faaliyetleri sadece paydaşlara ya da topluma değil uygulayan kurumlara da artı değerler kazandırmaktadır. Sosyal sorumluluk bilinci ile hareket eden kurum ve kuruluşlar toplumda daha saygın bir yer edinmektedirler. Bu anlamda sosyal sorumluluk bilincinin yaygınlaştırılması ve bunun farkına vararak iş hayatına atılan bireyler yetiştirilmesi amacıyla eğitim kurumlarında da uygulamaya yönelik dersler verilmektedir. Bu dersler öğrencilerin bu bilinçle yetişmesinin yanında bu dersi veren üniversitelere de yaptıkları uygulamalar nedeniyle farklılık kazandırmaktadır.

Günümüzde giderek artan sayıda kurum ve kuruluş, içinde buldukları topluma karşı sosyal sorumluluklarını yerine getirme konusunda çalışmalar yapmaktadır. Eğitim kurumları bu konudaki sorumluluklarını çevrelere ve topluma duyarlı bireyler yetiştirerek yerine getirmektedir. Hem ilköğretim hem ortaöğretim (liseler) hem de yükseköğretim (üniversiteler) düzeyindeki eğitim kurumları bu anlayışın oluşmasına yönelik verilen derslerin yanında değişik kuruluşlarla yaptıkları ortaklaşa çalışmalarla sosyal sorumluluk bilincinin oluşturulmasına ve uygulamalarına katkı sağlamaktadır. Literatürde 'toplumsal hizmet öğrenimi' (service-learning) olarak yer alan kavram duyarlı bireyler yetiştirilmesine yönelik olarak eğitim kurumlarının içinde yaşadıkları topluma karşı sorumluluklarına işaret etmektedir. 'Toplumsal hizmet öğrenimi' kavramı ilk olarak Amerika'da ortaya çıkmıştır ve gençlerin içinde buldukları toplum için bilinçli ve planlı projelerde görev almak suretiyle öğrenmelerini ve gelişmelerini hedefleyen ve bu konuda deneyim kazanmalarına imkân veren bir yöntem olarak tanımlanmaktadır (Sliwka,2004:1, www.washington.edu).

Sosyal sorumluluk amacına hizmet eden derslerin örneklerine yirminci yüzyılın ilk üççeyreğinde Amerika'da pedagoji alanında eğitim veren okullarda sorumluluk bilincinin geliştirilmesine yönelik farklı uygulamalarda rastlanmaktadır. Bu uygulamalar ancak seksenli yılların ortalarına gelindiğinde profesyonel hale getirilmiş ve toplumsal hizmet öğrenimi süreklilik kazanmıştır. Seksenli yılların sonlarında Amerika'daki yirmi eyalette eğitim kurumlarında toplumsal hizmet eğitimi uygulamasına geçilmiştir. Doksanlı yılların başında ise hazırlanan birçok yasal düzenleme aracılığıyla dersin alt yapısı oluşturulmuştur(Sliwka,2004:6).

Toplumsal hizmet dersi gönüllük ile eğitimi birleştirmektedir ve öğretilen konuyla ilgili olarak topluma hizmet vermeyi amaçlamaktadır. Toplumsal Duyarlılık Projeleri (TDP) dersi aracılığı ile okullar, kar amacı gütmeyen kuruluşlar ve diğer kurumlar vasıflı ve topluma katkı sağlama konusunda gönüllü olan duyarlı öğrencileri projelerine ortak etmektedirler. Böylece bu öğrenciler hem projelere ortak olmakta hem de genç yaşta toplum için faydalı bir etkinlikte yer almaktadır (TurkishStudent, 2010: 22).

Bu eğitimlerin önemli örneklerinden sayılan ve 1945 yılında kurulan The George Warren Brown School of SocialWork ile sosyal hizmetler alanında çalışacak kişiler yetiştirilmesi hedeflenmiştir. Hedefi bu eğitimle bireylerde olumlu sosyal değişimler ortaya koymak olan okulun önceliği başkalarına yardım etmeyi tutku edinen ve toplumsal değişimin nasıl olacağını bilen öğrenciler yetiştirmektir (<http://brownschool.wustl.edu/>). Yardım etme duygusunun eğitim ve uygulama ile geliştirilebileceğine iyi bir örnek olan bu okulun çalışmaları başka okullara da örnek olması ve yardım etmeye gönüllü bireylerin yetiştirilmesi açısından önemlidir.

Ülkemizde ise bu anlamda atılan önemli adımlardan birisi ise YÖK'ün aldığı bir kararla 2006-2007 yılından itibaren eğitim fakültelerinde "Topluma Hizmet Dersi"nin müfredata konulmasıdır. Bunun yanında Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı ve Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı işbirliği ile 30 Kasım-01 Aralık 2013 tarihinde Hacettepe Üniversitesi'nde "Topluma Hizmet Uygulamaları ve Sosyal Sorumluluk Projeleri" çalıştayı gerçekleştirilmiştir. Çalıştay 19 üniversiteden 55 katılımcı, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'ndan 34 katılımcı olmak üzere toplam 89 katılımcı ile bu konuyu inceleyip değerlendirmiştir. Toplam 26 sunumun yapıldığı çalıştayda "Topluma Hizmet Uygulamaları ve Sosyal Sorumluluk Projesi'nin hukuksal ve yönetsel süreçleri, "Topluma Hizmet Uygulamaları ve Sosyal Sorumluluk" dersinin felsefesi ve içeriği, "Topluma Hizmet Uygulamaları ve Sosyal Sorumluluk" dersinin (çevrim içi ya da basılı) materyalleri tartışılmıştır(<http://www.yok.gov.tr/>).

Bazı özel ve devlet üniversitelerinde ise sosyal sorumluluk kapsamındaki çalışmalar ve dersler kendi bünyelerinde farklı isimlerle uygulanmaktadır. TDP dersi ilk uygulanmaya başlandığı üniversite olan Sabancı Üniversitesi'nde 1999 yılından bu yana üniversitenin eğitim programı dâhilinde tüm öğrencilerin almakla yükümlü olduğu bir derstir. TDP dersi kapsamında çocuk, çevre, engelliler, yaşlılar, insan hakları ve toplumsal cinsiyet vb. gibi konularda projeler yürütülmektedir (<http://cip.sabanciuniv.edu>).

Yine ilk uygulama örneklerinden birine sahip olan Bilkent Üniversitesi'nde ise; TDP, 1999 Marmara depreminden sonra depremzedelere yardım götürmek için kurulmuş bir platformdur. TDP bu süreçte çok sayıda öğrencinin dikkatini çekmiştir. İlk olarak Gönüllü Eğitim Projesi'yle başlayan etkinlikler hala devam eden birçok projeye temel olmuştur (www.bilkent.edu.tr).

Doğuş Üniversitesi'nde de ders olarak müfredatta yer alan Toplumsal Duyarlılık Projeleri kapsamında farklı alanlarda faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşları ile işbirliği yapılmaktadır. Öğrencilerin aktif olarak yer aldığı bu projelerle sivil toplum kuruluşlarının faaliyetlerine destek verilirken aynı zamanda yaşadığı toplumdaki sorunların farkına varan, sosyal sorumluluk bilinci ile dolu bireyler yetiştirilmesine katkı sağlanmaktadır. Doğuş Üniversitesi'nde TDP dersi kapsamındaki projelerde uygulama alanı bulan konuların başında çocuk, çevre, yaşlı, kadın, engelli, sağlık ve araştırma bilinçlendirme gelmektedir (www.dogus.edu.tr).

Ege Üniversitesi'nde 2009-2010 öğretim yılından itibaren Topluma Hizmet Uygulamaları zorunlu bir ders olarak verilmektedir. Ege Üniversitesi Fakülte, Yükseköğretim ve Meslek Yüksekokullarında verilen ders ile topluma hizmet amaçlarının saptanması, ilgili grubun/grupların tespiti, strateji ve mesajın belirlenmesi, projenin geliştirilmesi, proje ortaklarına ulaşılması ve projenin uygulanıp değerlendirilmesi sürecinde uygulanan 1550 proje ile 20.000 öğrenci toplumla buluşmuştur (<http://www.egebook.ege.edu.tr>).

Sosyal sorumluluğun kurumsal bir şekilde değerlendirildiği İstanbul Bilgi Üniversitesi'nde ise Çevre, Enerji ve Sürdürülebilirlik Uygulama ve Araştırma Merkezi kurulmuştur. Merkez, enerji ve sürdürülebilirlik konuları dâhil olmak üzere bütün çevre problemlerini hesaba katan bir bakış açısı ile çevre alanındaki çalışmalara katkıda bulunmak amacıyla 2010 sonbahar aylarında kurulmuştur. Merkez, aynı zamanda, üniversiteler, sivil toplum kuruluşları, kamu kurumları ve özel sektör olmak üzere tüm paydaşlar arasında bir köprü kurmayı hedeflemektedir(<http://www.bilgi.edu.tr/>).

Yeditepe Üniversitesi ise sosyal sorumluluk dersinin yanında, ÇAYKUR Genel Müdürlüğü ile 31 Aralık 2014 tarihinde imzalanan Organik Çay Tarımı protokolü kapsamında, çay tarımında kullanılacak en uygun organik gübrenin belirlenmesi için pilot olarak seçilen Çayeli'nin Yeşiltepe Köyü'nde başlattığı çalışmalara devam etmektedir (<http://yeditepe.edu.tr/>).

Yukarıda örnekleri verilen bu uygulamalar üniversiteler ile diğer kurum ve kuruluşları daha iyi bir gelecek için bir araya getirmesinin yanında öğrenciler için de uygulama fırsatları oluşturmaktadır. Üniversitelerin verdikleri eğitimde öğrencileri merkeze almaları ve iyi birer birey olarak yetişmelerine katkı sağlamaları en temel sorumluluklarının başında gelmektedir. Öğrencinin geleceğe umutla bakabilmesi ve geleceğe umut olabilmesinde kuşkusuz büyük pay sahiplerinden birisi de üniversitelerdir. Bu anlamda sadece teknik bilgi ve donanımın topluma katkı sağlama konusunda yeterli olmayacağını farkına varan eğitim kurumları Toplumsal Duyarlılık Projeleri ya da başka uygulamalar ile öğrencilerin dikkatini toplumsal sorunlara çekerek, onları çözüm önerilerine ortak etmelidir. Neredeyse hemen her üniversitede sosyal sorumluluk zorunlu ders olarak okutulmasının yanında, farklı fakültelerin bünyesinde yine seçmeli ders şeklinde ya da öğrenci kulüpleri ve toplulukları tarafından uygulanmaktadır.

3.1.TDP Dersinin Öğrencilere Faydaları

"Toplumsal duyarlılık projeleri, bir katılımcı demokrasi programı olmakla birlikte, bireylerin topluma karşı sorumluluklarını fark etmelerini, anlamalarını ve sorumluluklarını yerine getirmelerini sağlamak için tasarlanan projelerdir. Toplumsal duyarlılık projeleri ile bireyler, katılımcı demokrasi programının bir parçası olurken, katılımcı demokrasiyi öğrenir ve uygularlar. Bunu yaparken farklı kurum ve kuruluşlar ile işbirliği yaparlar. Böylece toplumda çözüm üreten farkındalık projeleri yoluyla kurumlar arası işbirlikleri de geliştirilir. Bireyler ayrıca, toplumsal duyarlılık projelerini uygularken kendi inisiyatiflerini alırlar ve projeleri takım çalışması esasıyla yürütürler"(www.gantep.edu.tr).

Öğrencilerin toplumla buluşmasını ve çözüm önerilerini uygulamaya koymalarına katkı sağlayan bu projeleri Sliwka (2004:1-2) şöyle sıralamıştır:

- Toplumda var olan sorunlara karşı tepki vermek ve çözüm önerisi getirebilmek üzere hazırlanmaktadır.
- Eğitim kurumları ve gönüllü toplumsal ortaklarının birlikte yürüttükleri çalışmalar aracılığıyla yönlendirilerek uygulanmaktadır.
- Üniversite yönetimi tarafından eğitim programlarına adapte edilmektedir.
- Öğrenciler bu projeler ile eğitimleri sırasında öğrendikleri bilgi ve yeterlilikleri gerçek sorunlara çözümler üretmek üzere kullanabilme fırsatı bulmaktadır.

Üniversitelerde TDP ile öğrencilere bilgi ve akıl arasında denge kurabilecekleri, yetenek ve bilgilerini geliştirebilecekleri ve toplumsal değişimleri görebilecekleri fırsatlar verilmektedir. Bunun yanında TDP, öğrencilere iyi bir karaktere sahip olmak, akılcı düşünebilmek, etik ve ahlaki değerlere uygun davranan kişiler olmak konusunda katkı sağlamaktadır. TDP'nin öğrenciler için amaçlanan faydalarının başında yaşamı tam olarak öğrenmeleri, liderlik yeteneklerini geliştirmeleri, toplumun iyiliği konusunda bilinçli olmaları, iyi bir vatandaş olmalarının yanında, sosyal sorumluluk duygularının gelişmiş olması, uluslararası iş sahasında rekabet edebilmeleri ve sosyal olarak sorumluluğu olan liderler olarak yetişmeleri gelmektedir (Shawyun, 2011:14).

Mr. Zainal Muttaqin'e göre üniversitelerdeki sosyal sorumluluk çalışmaları ve eğitimi öğrencilerin toplumla kaynaşmasını sağlamaktadır. Lynne Chilsom'a göre ise, bu tür çalışmalar öğrencilerin eleştirel düşünmesini sağlamanın yanında kendilerini ifade etmelerine de fırsat vermektedir (Schneller ve Thöni, 2011:28). Bu konulardaki derslerin öğrencilerin bireysel farkındalığına, toplumsal farkındalığına ve öğrenme çıktıklarına da olumlu katkıları vardır (<http://carleton.ca/>). Bir grubun üyesi olmayı öğrenen öğrenciler, projelerle ilgili kendi görüş ve önerilerini savunmanın yanında önerisinin neden

faydalı olacağını tüm yönleriyle ortaya koyabilmektedir. Önerisinin kabul edilmesi, kabul edilmese de diğer katılımcılardan destek görmesi bireyin kendi farkındalığına katkı sağlamaktadır.

Toplumsal Duyarlılık Projeleri dersinin öğrenciler için en önemli faydalarından birisinin öğrencilere işe yarıyor olmak duygusunun hazzını genç yaşlarda vermiş olmasıdır. Bu dersler ile öğrenciler birlikte çalışmayı, ortak amaç doğrultusunda hareket etmeyi ve bir gruba ait olup birlikte bir şeyler yapma duygusunu öğrenmektedirler. Ortak bir projede çalışıp topluma faydalı olmak öğrencilerin kendileri ile gurur duymalarına ve işe yaradıklarını hissetme duygusu vermesi açısından önemlidir. Ayrıca öğrenciler çok fazla deneyim kazanamamaları da görev aldıkları projeler aracılığıyla insanlar ve toplum hakkında bakış açıları değişmektedir (Lane, 2007: 6). Bu dersler aracılığıyla öğrenciler sınıflarından çıkıp dışarıdaki gerçek dünya ile bağ kurabilmekte (Mehta, 2001: 302) ve gerçek dünyanın gerçek problemleri ile de yüzleşmektedirler (Hasrouni, 2012: 60). TDP öğrencilerin toplumsal sorunlara duyarlılık konusunda artı avantajlara sahip olarak iş dünyasına adım atmalarını sağlamaya destek olmaktadır.

Bu projelerin bireysel olarak öğrenciler üzerindeki olumlu etkilerini aşağıdaki gibi özetlemek mümkündür (Sliwka,2004:10):

- Sorumluluk bilincinin oluşması ve artması,
- Kendini değerli hissetme ve işe yaradığını bilme duygusu,
- Birey olarak etkili olma ve başkalarının kendisini fark ettiğini bilme duygusu,
- Sosyal yeterliliklerin artması, birey olarak kendisini daha iyi ifade etme ve görüşlerini ortaya koyabilme yeteneklerini kazanma,
- Öğretmenler ve diğer yetişkinlerle daha etkili iletişim kurma becerisi, ortak projeler aracılığı ile daha samimi ve resmi olmayan iletişim ile kendisini kolay bir biçimde ortaya koyabilme,
- Farklı sosyoekonomik özelliklere sahip ve farklı kökenden insanlarla gönüllü olarak ilişki kurma yeteneği, toplumdaki farklılıkları görerek başkalarını anlayabilme yetisinin kazanılması.

3.2. Gaziantep Üniversitesi'nde TDP Dersi

Gaziantep Üniversitesi Toplumsal Duyarlılık Projeleri Dersi Üniversite Senatosu'nun 29.09.2009 tarihinde aldığı kararla uygulanmaya başlamıştır. Dersi Gaziantep Üniversitesi'ne kayıtlı bütün birinci sınıf öğrencileri almak zorundadır. İki dönem olan dersin ilk dönemi bilgi verme ve proje hazırlığı yapılırken ikinci dönem uygulamaya geçilmektedir. Her öğrenci en az bir uygulamada görev almak durumundadır (gantep.edu.tr).

Üniversitede şimdiye kadar yapılan projeler; farkındalık, kültür sanat, sosyal hizmet, çevre ve doğa, eğitime destek, sağlık, köy destek şeklinde başlıklar altında toplanmaktadır.

Gaziantep Üniversitesi, toplumsal duyarlılık projeleri ile gençleri (www.gantep.edu.tr):

- Takım çalışması yoluyla bireyler arası empati kurabilen,
- Proje döngüsü yönetimi konusunda bilgi ve beceri sahibi,
- İletişim ve organizasyon becerileri güçlü,
- Sadece mevcut projelerde yer alan değil, kendi proje fikirlerini de geliştiren,
- Çözüm önerileri sunan,
- Sivil toplumun gücünü kavrayan,
- Yaşadıkları çevreyi her yönüyle anlayabilen,

- Toplumdaki farklılıkları çeşitlilik olarak gören gençler olarak yetiştirmeyi hedeflemektedir.

Her yıl yaklaşık üç yüz projenin uygulandığı Toplumsal Duyarlılık Projeleri dersi kapsamında Gaziantep İl Emniyet Müdürlüğü, İl Milli Eğitim Müdürlüğü, Büyükşehir Belediye Başkanlığı, Şehitkâmil Belediyesi, Şehitkâmil Kaymakamlığı, Kızılay, TGEV (Türkiye Eğitim Gönüllüleri Vakfı ve kısa adı CAHİDE olan Canlı Hayatı Koruma Derneği ile proje ortaklığı yapılmıştır.

4. Sosyal Sorumluluk Projelerinin Uygulanmasında TDP Dersinin Öneme Yönelik Bir Araştırma

4.1. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı; Gaziantep Üniversitesinde lisans düzeyinde okutulmakta olan TDP adlı dersi alan öğrencilerin sosyal sorumluluk kavramına bakışlarındaki değişimi tespit etmek, sosyal sorunlara olan duyarlılıklarının ve toplumsal projelere olan desteklerinin artıp artmadığını ölçmektir. Bu kapsamda hazırlanan görüşme formu Gaziantep Üniversitesi İletişim Fakültesi Gazetecilik Bölümünden 30 öğrenci ve Mühendislik Fakültesinin Endüstri Mühendisliği Bölümünden 30 öğrenci olmak üzere toplam 60 öğrenciye uygulanmıştır.

4.2. Yöntem

Nitel veri toplama türlerini iki ana başlık altında ele almak mümkündür. Bunlar sırasıyla "temel veri toplama yöntemleri" ve "destekleyici veri toplama yöntemleri"dir. Temel veri toplama yöntemleri arasında katılımcı gözlem, doğal gözlem, belge incelemesi ve derinlemesine görüşme gibi yöntemler yer almaktadır (Özdemir, 2010: 327).

Çalışmamızda klasik anket içerikli uygulamadan farklı olarak derinlemesine görüşme tekniği ve ayrıca sorular önceden hazırlandığı için yarı-yapılandırılmış mülakat tekniği uygulanmıştır.

Derinlemesine görüşme, araştırılan konunun bütün boyutlarını kapsayan, daha çok açık uçlu soruların sorulduğu ve detaylı cevapların alınmasına imkân veren, yüz yüze, birebir görüşülerek bilgi toplanmasını olanaklı kılan bir veri toplama tekniğidir. Görüşülen kişinin duygu, bilgi, tecrübe ve gözlemlerine görüşme yoluyla ulaşılabılır ve bu görüşler değerlendirilir (Tekin, 2006: 101).

Sınırları belirlenmiş olan konu çerçevesinde, katılımcılara toplam 12 soru yöneltilmiştir. Konu bağlamında araştırma Gaziantep Üniversitesinde okuyan ve Toplumsal Duyarlılık Projeleri adlı dersi alan öğrencilerden farklı yaş aralıkları, farklı bölüm ve sınıf durumları ve cinsiyet gibi kıstaslar dikkate alınarak ve derinlemesine mülakat tekniği uygulanarak gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler 15-20 dakika arası sürmüştür. Araştırma, 2015 yılı Aralık ayında başlamış ve 2016 yılı şubat ayı içerisinde tamamlanmıştır. Bu tarih aralığının seçilmesinin nedeni ise özellikle birinci dönemin bittiği ve sömestri tatiline girilen zaman aralığı olması sebebiyle öğrencilerle nispeten daha rahat bir dönemde görüşmelerin gerçekleştirilme isteğidir.

4.3. Verilerin Analizi

Çalışmanın uygulama kapsamında, 30'ü erkek 30'ü bayan toplam 60 katılımcı ile görüşme gerçekleştirilmiştir. Katılımcılardan 30'ü iletişim fakültesi, gazetecilik bölümü öğrencisi iken 30'ü mühendislik fakültesi, endüstri mühendisliği bölümü öğrencisidir. Görüşmeye katılan 32 kişinin 3. sınıf, 20 kişinin 2. sınıf, 6 kişinin 1. sınıf ve 2 kişinin de 4. sınıf öğrencisi olduğu tespit edilmiştir. Denekle-

rin6'sının20 yaş altı,50' sinin20-24 yaş aralığında, 2'sinin 25-29 yaş aralığında ve geriye kalan2sinin ise 30 yaş ve üzerinde olduğu belirlenmiştir.

Sosyal Sorumluluğun Tanımı Hakkındaki Düşünceler

İlk olarak "Sosyal sorumluluğu nasıl tanımlarsınız?" sorusuna verilen cevapların genel değerlendirilmesi şu şekildedir; deneklerin büyük bir kısmı sosyal sorumluluğu topluma ve çevreye karşı duyarlılık şeklinde tanımlarken geriye kalan az sayıda denek ise sosyal sorumluluk toplumsal bir problemim çözümüdür yada toplumsal sorunlar hakkında insanların bilinçlendirilmesidir şeklinde tanımlamada bulunmuşlardır. Çalışmadan elde edilen verilerden hareketle, öğrenciler büyük oranda sosyal sorumluluğu topluma ve çevreye karşı duyarlılık olarak tanımlamışlar ve özellikle toplumun genelini ilgilendiren sosyal problemler ve çevresel felaketlere karşı duyarlı bir toplum oluşturulması için toplumsal sorunlar hakkında vatandaşları bilinçlendirecek faaliyetler düzenlenmesinin önemine dikkat çekmişlerdir.

Toplumda Sosyal Sorumluluk Bilinci

Katılımcılara sorulan diğer bir soru; "Toplumumuzda yeterince sosyal sorumluluk bilincinin oluştuğunu düşünüyor musunuz?" şeklindedir. Bu soruyu; deneklerin tamamınayakını toplumda sosyal sorumluluk bilincinin oluşmadığını ifade ederek yanıtlamışlardır. Toplumda sosyal sorumluluk bilincinin oluşmaya başladığını savunan az sayıda deneginverdiği cevaplar ise şu şekildedir:

- Sosyal sorumluluk bilincini topluma aşılacak birçok kurum var. Birçok kişi de bu kurumlara üye olarak sorumluluklarını yerine getiriyor.
- Son zamanlarda sosyal sorumluluk bilinci STK'lar tarafından oluşturuluyor.
- Toplumumuzda yeterli olmasa da sosyal sorumluluk bilincinin olduğunu düşünüyorum.
- Toplumda sosyal sorumluluk bilincinin olduğunu düşünüyorum, fakat uygulamada sıkıntılının olduğu bir gerçek.

Elde edilen cevaplardan hareketle deneklerin tamamına yakınının toplumumuzda sosyal sorumluluk bilincinin yeterince oluşmadığını düşündüklerini söylemek mümkündür. Bu sebeple toplumun tüm kesimlerinde ve özellikle de gençlerimiz arasında sosyal sorumluluk bilincini taşıyan bireyler yetiştirmek önem arz etmektedir. İşte bu noktada devreye TDP dersi girebilir. Bu ders yolu ile geleceğimizi emanet edeceğimiz gençlere sosyal sorumluluk kavramının ne olduğu ve toplumsal hassasiyetlerimizin nerelere yoğunlaşması gerektiği ile ilgili önemli bilgiler verilebilir.

TDP Dersi ve Toplumsal Olaylara Bakış

"TDP dersini aldıktan sonra toplumsal olaylara bakışınızda nasıl değişiklikler meydana geldi?" şeklinde yöneltilen diğer bir soruya verilen cevaplar incelendiğinde; katılımcıların büyük bir kısmı bu dersi aldıktan sonra empati yeteneklerinin geliştiğini ve dolayısıyla toplumsal sorunlara karşı duyarlılıklarının arttığını ifade etmişlerdir. Geriye kalan az bir kısmı ise toplumsal olaylara karşı olan duyarlılıklarında herhangi bir değişimin olmadığını ifade etmiştir. Bu verilerden hareketle TDP dersini alan öğrencilerin toplumsal olaylara karşı daha duyarlı hale geldikleri ve empati yetenekleri geliştiği için toplumda sorun yaşayan insanlara karşı daha yardımsever yaklaşma eğiliminde oldukları söylenebilir.

TDP Dersini Alan Katılımcıların Medyada Yer Alan Felaket Haberlerine Duyarlılıkları

Katılımcılara sorulan diğer bir soru; "TDP dersini aldıktan sonra medyada yer alan ve toplumu derinden sarsan felaket haberlerine karşı duyarlılığınızda bir değişiklik oldu mu?" şeklindedir. Bu soruyu; deneklerin tamamına yakını TDP dersini aldıktan sonra medyada yer alan ve toplumu derinden sarsan toplumsal ve çevresel felaket haberlerini daha sık ve dikkatle takip ettiklerini ifade ederek cevaplamışlardır. Katılımcıların bir kısmına ait ifadeler ise şu şekildedir:

- Evet, elbette değişiklik oldu. Toplumsal olaylara karşı daha dikkatli olmaya başladım ve duyarlılık bilincim arttı.
- Aslında bilinçli bir insanım, fakat TDP dersini aldıktan sonra daha da bilinçlendiğimi fark ettim.
- Bu ders benim merhamet duygumu geliştirdi. Toplumsal olaylara daha duyarlı hale geldim.
- Elimden geldiği kadar yardıma muhtaç insanlara maddi veya manevi anlamda yardım etmeye çalışıyorum. TDP dersini alınca bu olaylara ya da muhtaç kişilere karşı bir farkındalık oluşuyor.
- Şahsım olarak depremi yaşamış bir kişi olmama rağmen TDP dersinin çok etkili olduğunu söyleyebilirim.

Bu soruya verilen cevaplar analiz edildiğinde katılımcıların tamamına yakınının TDP dersini aldıktan sonra medyada yer alan ve toplumu derinden sarsan felaket haberlerine karşı daha duyarlı bireyler olduklarını ifade ettikleri ortaya konulmuştur. Buradan hareketle TDP dersinin öğrencilerin toplumsal sorunların yer aldığı medya haberlerine daha dikkatle ve daha sorumlu yaklaştıkları ve dolayısıyla bu sorunların ortadan kaldırılmasında ilk aşama olarak kabul edilebilecek bir bilinç geliştirdikleri söylenebilir.

TDP Dersini Alan Deneklerin Sosyal Projelere Olan İlgisi

Araştırma kapsamında Sosyal Sorumluluk Projelerinin uygulanmasında TDP dersinin etkisini ortaya koymaya yönelik belirleyici sorulardan bir tanesi olan "Toplumsal Duyarlılık Projeleri dersini aldıktan sonra herhangi bir sosyal projede (yardım içerikli) yer aldınız mı?" sorusudur. Bu soruya katılımcıların yarısı sosyal projelerde yer aldıklarını ifade ederek cevap vermişlerdir. Geriye kalan deneklerin büyük bir kısım ise en kısa zamanda bir sosyal projeye dâhil olmayı düşündüklerini ifade etmişlerdir. TDP dersini aldıktan sonra deneklerin yarısının sosyal projelere dâhil olmaları bu dersin sadece sosyal sorumluluk bilinci oluşturmaya katkı sağlamada değil, aynı zamanda sosyal sorumluluk projelerinin uygulanmasını sağlamada da etkin rolünün olduğunu göstermesi bakımından çok önemlidir.

TDP Dersini Alan Katılımcıların Yardım Kuruluşlarına Üyelikleri

Katılımcılara sorulan belirleyici sorulardan bir diğeri; "TDP dersini aldıktan sonra herhangi bir yardım kuruluşuna üye oldunuz mu?" sorusudur. Bu soruyu deneklerin yarısına yakını TDP dersini aldıktan sonra bir yardım kuruluşuna üye olduğunu ifade ederek yanıtlamışlardır. Geriye kalan deneklerin büyük kısmı da en kısa sürede bir yardım kuruluşuna üye olmak istediklerini belirtmişlerdir. Bir yardım kuruluşuna üye olan deneklerden bazılarının görüşleri şu şekildedir:

- TEGV' de etkin bir şekilde görev aldım.

- Evet. GREENPACE ve TEGV' de bu dünyanın daha iyi bir yer olacağına dair inancımı pekiştiriyorum.
- Çağdaş Gençlik Derneğine üye oldum.
- Evet oldum. Türk Eğitim Vakfına üyeyim.
- TEGV' e üyeyim.
- En kısa zamanda üye olmayı düşünüyorum.
- Bu konuda gerekli araştırmaları yapmaktayım. Üyesi olabileceğim yardım kuruluşlarını tespit edip arkadaşlarımı da teşvik ederek üye olacağım.
- Henüz bir kuruma üye olmadım, fakat bulunduğum ilçede bir kuruluşa üye olmayı düşünüyorum.

Bu verilerden hareketle TDP dersini alan öğrencilerin büyük çoğunluğunun sosyal sorumluluk projelerinde aktif görev almak için bir yardım kuruluşuna üye olduğu veya olmak istediği sonucuna varmak mümkündür. Bu sonuç bize TDP dersinin öğrencilerin sosyal sorumluluk projelerine katılım sağlamasında ve bu projelerde aktif roller üstlenmesinde önemli bir yerinin olduğunu göstermektedir.

TDP Dersini Alan Deneklerin Muhtaç İnsanlara Yardım Etme Eğilimleri

Araştırma kapsamında deneklere "TDP dersini aldıktan sonra çevrenizde bulunan mağdur insanlara karşı maddi ya da manevi anlamda yardım etme eğiliminizde herhangi bir değişik oldu mu?" şeklinde bir soru yöneltilmiştir. Bu soruya katılımcıların tamamına yakını çevrelerindeki yardıma muhtaç insanlara maddi veya manevi anlamda yardım etme eğilimlerinin arttığını söyleyerek cevap vermişlerdir. Geriye kalan az sayıda denek ise yardım etme eğilimlerinde bir değişikliğin olmadığını savunmuşlardır. Yardım etme eğilimlerinin arttığını ifade eden deneklerden bazılarının görüşleri şöyledir:

- Dersi aldıktan sonra mağdur insanlara nasıl yardımcı olabilirim, onlara nasıl faydalı olabilirim diye sürekli düşünmeye başladım. Evet, bu ders beni daha duyarlı ve bilgili hale getirdi ve yardım etme eğilimim arttı.
- Kesinlikle herkese elimden geldiğince maddi veya manevi yardım ediyorum. Empati yapmayı öğrendiğim için insanların durumlarını anlayabiliyorum.
- Evet. Özellikle çevremde bulunan küçük yaştaki fakir çocuklara yardım etme isteğim arttı.
- Maddi ve manevi anlamda yardım etme isteğim oluştu. Kendimi onların yerine koyuyorum.
- Evet, insanların maddi ya da manevi anlamda birbirlerine muhtaç olduklarını gördüm. Bu nedenle duyarlılığım arttı. Artık bu insanlar için elimden geleni değil de elimden gelenin fazlasını yapmaya çalışıyorum.
- Kesinlikle bakış açım değişti. Mağdur insanlara ilgim ve yardım etme isteğim arttı.

TDP Dersi ve Çevre Duyarlılığı

Deneklere sorulan diğer bir soru "TDP dersini aldıktan sonra çevrelerinde bulunan insanları yardıma muhtaç insanlara veya kirletilen çevreye karşı duyarlı olmaya teşvik edip etmedikleri" sorusudur. Bu soruya deneklerin tamamına yakını TDP dersini aldıktan sonra çevrelerinde bulunan kişilere, muhtaç insanlara ya da kirletilen çevreye karşı daha duyarlı olmaları konusunda telkinde bu-

lunmaya başladıklarını belirterek cevap vermişlerdir. Aşağıda çevrelerindeki insanları duyarlı olmaya teşvik eden katılımcılardan bazılarının görüşleri şöyle ifade edilmiştir:

- Özellikle kirletilen çevre ile ilgili bir kampanya düzenledim. Bu kapsamda arkadaşlarımı bu kampanyaya katılmaya teşvik ettim.
- Tabii özellikle çevremdeki arkadaşlarımı bilinçlendirmeye çalıştım.
- Evet, çevremdeki insanları olabildiğince uyarmaya çalışıyorum.
- Tanıdığım tanımadığım insanları özellikle çevre konusunda daha duyarlı davranmaya çağırıyorum.
- Elimden geldiği kadar yakınlarımı daha duyarlı olmaları konusunda ikna etmeye çabalıyorum.
- Gerek yardıma muhtaç kişilere yönelik, gerekse de çevre bilincinin oluşmasına yönelik arkadaşlarıma telkinlerde bulundum. Geçenlerde arkadaşlarıma elimize poşet alıp çevreye atılan çöpleri toplamayı önerdim. Bazıları gönüllü olmasa da sonuçta başarılı olduğumu düşünüyorum.

Katılımcılardan elde edilen veriler yorumlandığında TDP dersini alan deneklerin bırakın toplumsal duyarlılıklarındaki bireysel artışı aynı zamanda çevrelerindeki bireylerin dahi toplumsal duyarlılıklarını arttırmak ve toplumsal sorunlara karşı onları daha sorumludavranmaya teşvik etmek için çabaladıkları sonucuna varmak mümkündür. Bu veriler bizi TDP dersinin, toplumsal problemlerin çözümünde uygulanacak çok önemli projeler için kolektif bir bilincin uyanmasını sağlayabileceği sonucuna götürebilir.

TDP Dersi ve Empati

Bir başka soruda deneklere TDP dersinin kendilerinde oluşturduğu en önemli duygunun ne olduğu sorulmuştur. Bu soruya katılımcıların yarısına yakını 'Empati' cevabını verirken, geriye kalan deneklerin önemli bölümü bu dersin kendilerinde oluşturduğu en önemli duygu olarak sırasıyla Yardımseverlik ve Duyarlılık cevabını vermişlerdir.

Toplumsal Sorunların Çözümü Hakkındaki Düşünceler

Katılımcılara sorulan diğer bir soru "İleride elinize fırsat geçtiğinde toplumsal sorunlarla ilgili neler yapmak istersiniz" şeklindedir. Deneklerin yarısından fazlası bu soruya toplumsal sorunlara çözüm üretirim cevabını verirken, geriye kalan az sayıda denek ise muhtaç insanlara maddi yardımda bulunacağı cevabını vermiştir.

TDP Dersinin Verilmesi Gereken Düzey Hakkındaki Düşünceler

TDP dersinin bireylerin toplumsal olaylara karşı duyarlılığını arttırmak amacıyla ilkökul düzeyinde verilmesi gerektiği hakkında düşünceleri sorulan deneklerin tamamına yakını TDP dersinin kesinlikle ilkökul düzeyinde verilmesi gereken bir ders olduğunu belirtmişlerdir. Geriye kalan az sayıda denek ise ilkökul düzeyinin bu dersin anlaşılması için düşük bir düzey olduğunu savunmuşlardır. TDP dersinin ilkökul düzeyinde verilmesi gerektiğini düşünen deneklerin görüşleri şu şekildedir:

- Kesinlikle bu dersin ilkökul düzeyinde verilmesi gerekir. Çünkü bazı duygular küçük yaşta yerleşir.

- Ben TDP dersinin küçük yaşlarda mesela 1. sınıftan itibaren verilmesi gerektiğini düşünüyorum. Toplumsal olaylara karşı duyarlılık bence bu çağlarda kazandırılabilir.
- Bu ders bence ilkokul düzeyinde verilmeli ve zorunlu olmalıdır.
- TDP dersi toplumsal duyarlılığı geliştiren bir ders olduğu için bu eğitimin temelden alınması gerekir.
- Kesinlikle ilkokul düzeyi çok önemlidir. Küçük yaşlarda oluşan bilinçle çocuklar ileride çok daha faydalı gençler olurlar.
- Elbette, toplumsal duyarlılık ancak eğitimle sağlanacak bir duygudur. Daha verimli sonuçların alınması için bu eğitime ne kadar erken yaşta başlansa o kadar iyi olur.
- Evet, ilkokul çağında bu eğitimin verilmesi gerektiğini düşünüyorum. Çünkü çocuklar erişkin olmadan önce yardımseverliğin çok önemli ve güzel bir duygu olduğunu öğrenmelidirler.

Bu soruya verilen cevaplar değerlendirildiğinde katılımcıların tamamına yakınının TDP dersini bireylerin sosyal sorumluluk duygusuyla yetişmeleri için önemli bir ders olarak gördüklerini ve bu dersin ilkokul düzeyinde alınması gerektiğini düşündüklerini söylemek mümkündür.

Toplumda Görülen En Önemli Sorun: Empati Eksikliği

Araştırmaya katılan deneklere son olarak ülkemizde gördükleri en önemli toplumsal sorunun ne olduğu sorusu yöneltilmiştir. Katılımcıların yarsına yakını bu soruya Empati Eksikliği cevabını verirken geriye kalan katılımcılar ise ülkemizdeki en önemli toplumsal sorunun sırasıyla Eğitimsizlik ve Karşılıklı Saygıdan Yoksunluk olduğunu ifade etmişlerdir.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Sosyal sorumluluk, gerek bireylerin gerekse de kurumların son dönemde üzerinde önemle durdukları bir kavramdır. Günümüzde kurum ve kuruluşlar hedeflerine ulaşmak için sadece müşterilerini memnun edecek ürün ve hizmetleri üretmekle yetinmezler. Zira onlar, hedef kitleleri ile kurulacak sağlam bir iletişim sonucunda kurumlarına sıkıca bağlanacak sadık müşteri kitlesi oluşturmanın bundan daha önemli olduğunu öğrenmişlerdir. Bu bağlamda değerlendirildiğinde, toplumdan aldığı bir kısmını yine topluma verme anlayışı olan sosyal sorumluluk bilinciyle hareket eden şirketlerin rakiplerine üstünlük kurması ve bu üstünlükten doğan rekabet avantajı elde etmeleri kaçınılmaz gibi görünmektedir.

Çalışmamızda Gaziantep Üniversitesinde verilmekte olan Toplumsal Duyarlılık Projeleri (TDP) dersinin Sosyal Sorumluluk Projelerinin uygulanmasındaki önemi değerlendirilmiştir. Ulaşmak istediğimiz; araştırmaya katılan deneklerin TDP dersini aldıktan sonra sosyal sorumluluk bilinçlerinde bir değişiklik olup olmadığı, bu bireylerin TDP dersinin etkisiyle herhangi bir sosyal yardım derneğine üye olup olmadıkları ve sosyal sorumluluk projelerinde yer alıp almadıklarıdır.

Bu çalışmada ulaşılan en önemli sonuç;TDP dersini aldıktan sonra deneklerin yarısına yakınının bir yardım kuruluşuna üye olmaları ve geriye kalan deneklerin büyük kısmının da en kısa sürede bir yardım kuruluşuna üye olmak istediklerini belirtmeleridir. Araştırmaya katılan bireylerin yarısı sosyal projelerde yer aldıklarını ifade etmişlerdir. Yine katılımcıların büyük bir kısmı bu dersi aldıktan sonra empati yeteneklerinin geliştiğini ve dolayısıyla toplumsal sorunlara karşı duyarlılıklarının arttığını ifade etmişlerdir. Buradan hareketle TDP dersinin sosyal sorumluluk bilincinin oluşmasında, bireyleri sosyal projelere yönlendirmede ve sosyal yardım derneklerine üye olmalarını sağlamada ne denli önemli bir etkisinin olduğu açıktır.

Araştırmamızda ulaştığımız diğer bir önemli bulgu ise,TDP dersini alan bireylerin sadece kendilerine ait bir sosyal sorumluluk bilinci geliştirmedikleri, bunun yanında çevrelerinde bulunan kişilerinde sosyal sorumluluk duygusuyla hareket etmelerini sağlamaya çalıştıklarıdır. Özellikle araştırmaya katılan deneklerin tamamına yakınının TDP dersinin ilkökul düzeyinden itibaren verilmesi gerektiğini ifade etmesi de bu bilincin daha erken yaşlarda oluşturulmasının zorunlu olduğunu göstermektedir.

Sonuç olarak sosyal sorumluluk projelerinin uygulanmasında TDP dersinin önemi yapılan bu çalışmayla ortaya konulmuştur. TDP dersinin katılımcılarda oluşturduğu en önemli duygunun Empati duygusu olduğundan hareket ederek bu dersin sosyal bir bilinç oluşturmadaki önemini görmezden gelmek imkânsız olacaktır. Bu nedenle TDP dersinin özellikle bütün üniversitelerde yaygınlaştırılması ve dahası mümkün olduğu kadar küçük yaşlardaki bireylerde sosyal bir bilincin oluşturulması için ilkökul düzeyinden başlanarak okutulması önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- Bakan, Ö. (2005). **Kurumsal İmaj**, Tablet Kitabevi, 1. Baskı, Konya.
- Bakan, Ö. ve KALENDER, A. (2007). 'Halkla İlişkiler Bağlamında Kurumsal İtibar ve Kurumsal Sosyal Sorumluluk', Ed: Bilal ARIK ve Mustafa ŞEKER, Tablet Kitabevi, Konya.
- Banerjee, S. B. (2008). Corporate Social Responsibility: The Good, the Bad and the Ugly, *Critical Sociology*, 34(1), 51-79.
- Canöz, K. (2010). **Sağlık Kuruluşlarında Halkla İlişkiler Uygulamaları**, Palet Yayınları, 1. Baskı, Konya.
- Ewing, A. P. (2004). Corporate responsibility, J Dorley ve H F Garcia (eds), *Reputation Management The Key to Successful Public Relations and Corporate Communication*, Routledge, New York, 353-382.
- Gjølberg, M. (2010). Varieties of Corporate Social Responsibility (CSR): CSR Meets the 'Nordic Model', *Regulation & Governance*, 4(2), 203-229.
- Hasrouni, Layal (2012). Cultivating Values How Business Schools Can Plant The Seeds of Change-Responsible Business | July - September 2012, ss. 56-65.
- Klein, M. ve Harford, T. (2004). Corporate Responsibility, Public Policy for the Private Sector, No: 271. http://siteresources.worldbank.org/EXTFINANCIAL_SECTOR/Resources/282884-1303327122200/271-klein-harford.pdf, Erişim Tarihi: 01.01.2016.
- Lane, Savannah (2007). "Benefits of service learning," *Reason and Respect: Vol. 3: Iss. 2, Article 3*.
- Matten, D. ve Moon, J. (2005). A Conceptual Framework for Understanding CSR, Corporate Social Responsibility across Europe, A Habisch, J Jonker, M Wegner, R Schmidpeter (eds), Springer, Berlin, 335-356.
- Mehta, S. R. (2011). "Corporate Social Responsibility (CSR) and Universities: Towards an Integrative Approach", *International Journal of Social Science and Humanity*, Vol. 1, No. 4, November 2011, ss. 300-304.
- Moir, Lance (2000). The Measurement of Corporate Social Behaviour. 6th Young Scholars Colloquium Interdisciplinary Perspectives on Accounting Conference, Manchester, <http://les.man.ac.uk/ipa/ysc/moire.pdf>, Erişim Tarihi: 03.01.2016.
- Özdemir, M. (2010). 'Nitel veri analizi: Sosyal Bilimlerde Yöntembilim Sorunsalı Üzerine Bir Çalışma', *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(1), ss.323 - 343.
- Özgen, E. (2006). **Kurumsal Sosyal Sorumluluk Projeleri**, Maviyağaç Kültür ve Sanat Yayıncılık Aş., 1. Baskı, İstanbul.
- Özüpek, N. (2005). **Kurum İmajı ve Sosyal Sorumluluk**, Tablet Kitabevi, 1. Basım, Konya.
- Saran, M., Coşkun, G., Zorel, İ., Fulden Aksoy, Z. (2011). 'Üniversitelerde Sosyal Sorumluluk Bilincinin Geliştirilmesi: Ege Üniversitesi Toplum Hizmet Uygulamaları Dersi Üzerine Bir Araştırma', *Journal of Yaşar University*, 22 (6)

- ss.3732-3747, Erişim Tarihi: 12.01.2016, <http://dergipark.ulakbim.gov.tr/jyasar/article/viewFile/5000066143/5000061649>.
- Schneller, C. and Thöni, E. (2011). "The Role of Universities in ASEM Societies", Editors: Chripa Schneller and Erich Thöni, 2nd Asia-Europe Education Workshop 5 - 7 June 2011, Innsbruck, Austria, ss.27-28.
- Shawyun, Teay (2011). "From Corporate Social Responsibility (CSR) to University Social Responsibility (USR) Knowledge Societies: Universities and Their Social Responsibilities", Editors: Chripa Schneller and Erich Thöni, 2nd Asia-Europe Education Workshop 5 - 7 June 2011, Innsbruck, Austria, ss.14-17.
- Sliwka, Anne (2004). "Service Learning: Verantwortung lernen in Schule und Gemeinde", Beiträge zur Demokratiepädagogik, - URN: Nbn:-de:0111-opus-2585, ss.1-36.
- Solmaz, B. (2007). **Kurumsal İletişim Yönetimi**, Tablet Kitabevi, 1. Basım, Konya.
- Tekin, H. H. (2006). 'Nitel Araştırma Yönteminin Bir Veri Toplama Tekniği Olarak Derinlemesine Görüşme', *Sosyoloji Dergisi*, Sayı:13, 101-116, Erişim Tarihi: 02.01.2016), ([http:// www.journals.istanbul.edu.tr/tr/index.php/sosyoloji/issue/view/1152](http://www.journals.istanbul.edu.tr/tr/index.php/sosyoloji/issue/view/1152)).
- Turkish Student Yurtdışı Eğitim Dergisi (2010). "Service Learning Nedir? Neden Eğitimimizin Bir Parçasıdır", Sayı:8, s.22.
- Türk, S. ve Güven, A. (2007). **Yeni Başlayanlar İçin Halkla İlişkiler**, Başkent Klişe Matbaacılık, 1. Baskı, Ankara.
- Yıldırım, G. (2015) 'Girift Bir İlişki: Kurumsal Sosyal Sorumluluk Bağlamında Kurumsal İtibar' Ed. Mine DEMİRTAŞ, Derin Yayınları, İstanbul.
- www.bilgi.edu.tr
- www.bilkent.edu.tr
- www.brownschool.wustl.edu
- www.cip.sabanciuniv.edu
- www.dogus.edu.tr
- www.egebook.ege.edu.tr
- www.gantep.edu.tr
- www.washington.edu
- www.yeditepe.edu.tr
- www.yok.gov.tr